

Gdzie błąka się dusza daleka? Sens utworu *Gdy tu mój trup...* Adama Mickiewicza

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Adam Mickiewicz, *Gdy tu mój trup...*, [w:] *Poezje, t. 2: Wiersze z lat 1825-1855*, oprac. J. Bystrzycki, J. Kallenbach, Kraków 1928, s. 202.
- Źródło: Maria Cieśla-Korytkowska, *Autor, autor!*, Kraków 2010, s. 46–48.
- Źródło: Adam Mickiewicz, *Dzieła, t. 7: Listy*, Mikołów 1922, s. 45.
- Źródło: Marian Stala, *Wstęp*, [w:] *Liryki lozańskie Adama Mickiewicza. Strona Lemanu. Antologia*, red. M. Satala, 1998, s. 14.

A painting of a landscape. In the foreground, there is a dirt path winding through a grassy field. A large, leafy tree stands on the left. In the middle ground, there is a wooden structure, possibly a well or a small building, with a red roof. The background is a hazy, golden-brown sky. The overall mood is quiet and somewhat melancholic.

Gdzie błąka się dusza daleka? Sens utworu *Gdy tu mój trup...* Adama Mickiewicza

Pejzaż

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Marian Stala pisał o lirykach lozańskich, że decyzja poety o pozostawieniu tych utworów w rękopisie, a więc przemilczenie faktu ich istnienia, nadaje utworom nadlemańskim szczególne znaczenie:

” Marian Stala

Wstęp

zacierając związki z własnym życiem i odsyłając poza jego granice, budzi Mickiewicz podejrzenie, iż w jego utworach znaleźć można doświadczenia najgłębiej intymne i prawdy, które pozostawia się samemu sobie, których on sam odkryć nie może nikomu.

Źródło: Marian Stala, *Wstęp*, [w:] *Liryki lozańskie Adama Mickiewicza. Strona Lemanu. Antologia*, red. M. Satala, 1998, s. 14.

Są to utwory niezwykle osobiste, odsłaniające najgłębsze tęsknoty i smutki poety.

Twoje cele

- Rozpoznaż w tekście środki artystycznego wyrazu i omówisz ich funkcje.
- Odczytasz w utworze sensy uniwersalne.
- Omówisz utwór *Gdy tu mój trup...* w kontekście biograficznym.

Przeczytaj

Wiersz *Gdy tu mój trup...* to jeden z utworów Adama Mickiewicza zaliczanych do tzw. liryków lozańskich. Powstał w latach 1839–1840, podczas pobytu wieszca w szwajcarskiej Lozannie. 1 sierpnia 1839 roku poeta pisał w liście do Ignacego Domeyki:

” Adam Mickiewicz

Dzieła, t. 7: Listy

Mieszkamy tu dosyć dobrze i płacimy franków 80 na miesiąc, dom wymeblowany. Okna mam z mego pokoju na jezioro Lemana i na Alpy, tylko szkoda że do jeziora daleko. Wolę ja nasze litewskie krajobrazy, na których zaraz można położyć się i przespać, niż te dalekie [blichtry](#), co oczy trudzą jak [camera obscura](#). Miasto Lozanna zresztą dość nudne. Mieszkańcy nam przychylni i byłoby tu nam dobrze, gdybyśmy przywyknąć mogli do cudzej ziemi! Ale próżno, jesteśmy, jak Cyganie, wszędy gośćmi.

Źródło: Adam Mickiewicz, *Dzieła, t. 7: Listy*, Mikołów 1922, s. 45.

Poczucie wyobcowania i tęsknota to tematy, o których Mickiewicz pisał nie tylko w prywatnej korespondencji. Motywy te często powracały w poezji wieszczka.

” Maria Cieśla-Korytkowska

Autor, autor!

Odwracanie się, spoglądanie wstecz ku temu, od czego, podróżując, człowiek się oddala, stanowi u Mickiewicza powracający motyw. W podróży, jak i w „podróży życia”, przychodzi moment, gdy spoglądamy wstecz: albo po to, by przebiec wzrokiem dotychczasowy odcinek życia, albo – by tęsknie zwrócić się ku czemuś, co porzuciliśmy dobrowolnie lub z konieczności. [...] Poza znaczeniem oczywistym owego zatrzymania się w drodze (biograficznie osadzonym – tęsknota za utraconym krajem rodzinnym, za utraconą, być może, miłością, przyjaźnią, rodziną), można sądzić, że świadome przerwanie „podróży życia”, spojrzenie wstecz, by (poprzez tęsknotę) odwołać się do przeszłości, w istocie jest próbą nawiązania kontaktu ze swoim dawnym „ja”. [...]

W swej poezji Mickiewicz buduje konsekwentnie podmiotowy model życia, prezentowanego jako podróż. Jest to życie samotne (i z konieczności, i po części z wyboru), pełne niebezpieczeństw płynących tak z zewnątrz, jak z wnętrza, samoświadome. Stosunek podmiotu do życia podczas jego trwania („podróży życia”) zmienia się: w młodości zapal i bunt, pragnienie miłości, przyjaźni, zderzone z silnym poczuciem niezależności i odrębności; z biegiem czasu – rezygnacja i coraz silniejsza autonomizacja podmiotu, a wreszcie pragnienie oddalenia się, oderwania od wszystkiego,

wejścia w stan samotnego trwania połączonego z powrotem –
w czasie, czyli we wspomnieniu – do przeszłości.

Źródło: Maria Cieśla-Korytkowska, *Autor, autor!*, Kraków 2010, s. 46–48.

Wśród utworów i fragmentów stworzonych podczas pobytu w Lozannie temat powrotu do przeszłości jest jednym z przewodnich wątków. Pojawia się m.in. w lirykach *Gdy tu mój trup...*, *Polały się łzy...* czy *Uciec z duszą na listek...*

” Adam Mickiewicz

Gdy tu mój trup...

Gdy tu mój trup w pośrodku was zasiada,
W oczy zagląda wam i głośno gada,
Dusza w ten czas daleka, ach daleka!
Błąka się i narzeka, ach narzeka!

Jest u mnie kraj, ojczyzna myśli mojej,
I liczne mam serca mego rodzeństwo:
Piękniejszy kraj, niż ten, co w oczach stoi,
Rodzina milsza, niż całe pokrewieństwo...

Tam, wpośród prac i trosk, i wśród zabawy,
Uciekam ja. Tam siedzę pod jodłami,
Tam leżę śród bujnej i wonnej trawy,
Tam pędzę za wróblami, motylami.

Tam widzę ją, jak z ganku biała stąpa,
Jak ku nam w las śród łąk zielonych leci,
I wpośród zbóż, jak w toni wód się kąpa,
I ku nam z gór jako jutrzienka świeci...

Źródło: Adam Mickiewicz, *Gdy tu mój trup...*, [w:] *Poezje*, t. 2: *Wiersze z lat 1825-1855*, oprac. J. Bystrzycki, J. Kallenbach, Kraków 1928, s. 202.

Słownik

blichtr

(czes. *bliktr* – pozór wg Brücknera) pozorna świetność, zewnętrzny polor czegoś

camera obscura

1. światłoszczelna skrzynka z małym otworem w przedniej ścianie, będąca prototypem aparatu fotograficznego
2. dział czasopisma, w którym przytacza się cytaty świadczące o nieporadności językowej lub nieuctwie autorów tekstów

pejzaż mentalny (wewnętrzny)

(fr. *paysage*) – wyrażenie stanu ducha poprzez przedstawienie przyrody splecione z przeżyciem wewnętrznym podmiotu mówiącego, ukazanie uczuć i stanów wewnętrznych bohatera przez opisy natury

Audiobook

Polecenie 1

Omów symboliczne sensy związane z toposem arkadii.

Polecenie 2

Przedstaw sposób ujmowania arkadii typowy dla romantyków. Wyjaśnij przyczyny takiego sposobu ujęcia tematu.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij podane związki frazeologiczne, a następnie zdecyduj, czy któryś z nich można odnieść do utworu *Gdy tu mój trup...* Uzasadnij odpowiedź.

Wiersz do ćwiczeń

” Adam Mickiewicz

Gdy tu mój trup...

Gdy tu mój trup w pośrodku was zasiada,
W oczy zagląda wam i głośno gada,
Dusza w ten czas daleka, ach daleka!
Błąka się i narzeka, ach narzeka!

Jest u mnie kraj, ojczyzna myśli mojej,
I liczne mam serca mego rodzeństwo:
Piękniejszy kraj, niż ten, co w oczach stoi,
Rodzina milsza, niż całe pokrewieństwo...

Tam, wpośród prac i trosk, i wśród zabawy,
Uciekam ja. Tam siedzę pod jodłami,
Tam leżę śród bujnej i wonnej trawy,
Tam pędzę za wróblami, motylami.

Tam widzę ją, jak z ganku biała stąpa,
Jak ku nam w las śród łąk zielonych leci,
I wpośród zbóż, jak w toni wód się kąpa,
I ku nam z gór jako jutrzienka świeci...

Źródło: Adam Mickiewicz, *Gdy tu mój trup...*, [w:] *Poezje, t. 2: Wiersze z lat 1825-1855*, oprac. J. Bystrzycki, J. Kallenbach, Kraków 1928, s. 202.

Ćwiczenie 3

Określ sytuację liryczną w utworze *Gdy tu mój trup...* Adama Mickiewicza. W tym celu uzupełnij mapę myśli.

Ćwiczenie 4

Scharakteryzuj dwa porządki rzeczywistości ukazane w utworze *Gdy tu mój trup...*

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, w jaki sposób ukazano w utworze obraz krajiny ze wspomnień postaci mówiącej. W tym celu wypisz z utworu *Gdy tu mój trup...* przykłady wskazanych środków stylistycznych i określ ich funkcje.

Ćwiczenie 6

Scharakteryzuj relacje pomiędzy człowiekiem a naturą ukazane w utworze *Gdy tu mój trup...*. Skomentuj, w jaki sposób budują one sensu utworu.

Ćwiczenie 7

Wyjaśnij sens nazwania siebie przez postać mówiącą trupem. Omów, jak rozumiesz tę metaforę i czemu ona służy.

Ćwiczenie 8

Zinterpretuj symboliczne znaczenie postaci w bieli, która pojawia się w ostatniej strofie liryku *Gdy tu mój trup...*

Praca domowa

Napisz interpretację drugiej strofy utworu *Gdy tu mój trup...* Zwróć uwagę na rozróżnienie pomiędzy rodziną a pokrewieństwem obecne w tym fragmencie, a także wyjaśnij, jak można rozumieć motyw ojczyzny myśli, który pojawia się w utworze.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Gdzie błąka się dusza daleka? Sens utworu *Gdy tu mój trup...* Adama Mickiewicza

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- 15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń: spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) odczytuje tekst w jego warstwie semantycznej i semiotycznej;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- rozpozna w tekście środki artystycznego wyrazu i omówi ich funkcje;
- odczyta w utworze sensy uniwersalne;
- omówi utwór *Gdy tu mój trup...* w kontekście biograficznym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Gdzie błąka się dusza daleka? Sens utworu *Gdy tu mój trup...* Adama Mickiewicza”. Prosi uczestników zajęć o rozwiązanie ćwiczenia nr 1. z sekcji „Sprawdź się” na podstawie treści w sekcji „Przeczytaj”.
2. Nauczyciel prosi uczniów o przygotowanie prezentacji na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel inicjuje rozmowę wprowadzającą w temat lekcji.

Faza realizacyjna:

1. **Analiza i interpretacja tekstu.** Wybrane wcześniej osoby – eksperci przedstawiają na forum zebrane informacje. W następnych krokach będą pełnić funkcję liderów grup. Klasa zostaje podzielona na zespoły 5–6-osobowe. Każda grupa dostaje zestaw poleceń do opracowania:
 - Wstępne rozpoznanie: omówienie typu liryki, określenie podmiotu lirycznego i adresata).
 - Identyfikacja problematyki utworu.
 - Sformułowanie notatki z tezą interpretacyjną na temat utworu.
 - Przywołanie kontekstów (głównie biograficznego) oraz wynikających z własnego doświadczenia ucznia.Eksperci koordynują pracę swoich zespołów. Po ukończeniu zadania następuje wspólne omówienie wniosków.
2. **Praca z multimediami.** Nauczyciel prosi, aby wybrany uczeń przeczytał polecenie: 1. z sekcji „Audiobook”. Następnie prosi uczniów, aby podzielili się na grupy i opracowali w nich odpowiedzi. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.

3. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia w sekcji „Sprawdź się”. Następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli? Na koniec prosi chętnego ucznia o podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz interpretację drugiej strofy utworu *Gdy tu mój trup...* Zwróć uwagę na rozróżnienie pomiędzy rodziną a pokrewieństwem obecne w tym fragmencie, a także wyjaśnij, jak można rozumieć motyw ojczyzny myśli, który pojawia się w utworze.

Materiały pomocnicze:

- Adam Mickiewicz, *Dzieła*, t. 7: *Listy*, Mikołów 1922.
- Maria Cieśla-Korytkowska, *Autor, autor!*, Kraków 2010.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Audiobook”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.